

# **Integrativno mišljenje i nova paradigma znanja (Ante Čović i Hrvoje Jurić, ur.)**

---

**Zelić, Marija**

*Source / Izvornik:* **Socijalna ekologija, 2020, 29, 443 - 447**

**Journal article, Published version**

**Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:971107>

*Rights / Prava:* [In copyright](#) / Zaštićeno autorskim pravom.

*Download date / Datum preuzimanja:* **2024-05-17**



*Repository / Repozitorij:*

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)



empirijskih analiza sustavno djeluje na društvenim promjenama.

U cjelini, ova vrijedna i zanimljiva knjiga predstavlja sintezu nalaza istraživanja Aleksandra Štulhofera i Ivana Burića o opstojnosti stavova i vrijednosti egalitarnog sindroma kako ga je razumijevao Josip Županov, u suvremenom hrvatskom društvu. Rijetki su takvi poduhvati empirijske provjere pola stoljeća starih koncepata, između ostalog i zato što je prilično zahtjevno operacionalizirati koncepte, prikupiti povjesne podatke iz raznih nedigitaliziranih izvora, potom taj ogroman broj podataka obraditi primjerenim statističkim procedurama. Stoga autorima Ivanu Buriću i Aleksandru Štulhoferu zbilja treba skinuti kapu.

Kao i u svakoj dobroj utakmici, u dobroj knjizi možemo očekivati i neke propuštenе prilike. Ako bismo nešto rekli o propuštenim prilikama u kontekstu ove knjige, spomenuli bismo da se pojma *egalitarizam* u terminologiji Županova, kao i našeg autorskog tandem-a, odnosi na uži aspekt egalitarizma, onaj koji guši poduzetničke inicijative i individualizam koji trebaju biti u funkciji pokretača gospodarskog razvoja. Ni Županov, kao ni Štulhofer ni Burić, nisu namjeravali dovesti u pitanje jednakost koja se jamči zabranom diskriminacije na različitim osnovama. Oni se zalažu protiv rezidualnog kulturnog obrasca uravnivočke koja guši poduzetnički duh i individualnu inicijativu. Autorski tandem empirijski dokazuje da ta norma opstaje i u suvremenom hrvatskom društvu. Nadamo se da će se u Ligi prvaka u sljedećoj sezoni, alias u drugom izdanju, naći dodatni redci posvećeni pojmu egalitarizma. Zanimljivo je da je autorica ovog prikaza, u svojim istraživanjima zadružnog poduzetništva u posljednjih nekoliko godina u

Hrvatskoj, naišla na niz problema u funkcioniranju zadruga koji potječu upravo od egalitarnog sindroma. U brojnim slučajevima članovi zadruge nisu skloni prihvatići razlike u pravima pojedinih članova zadruge na temelju uloženog rada i zasluga za uspjehe u poslovanju zadruge.

Svaka dobra utakmica nudi pregršt mogućnosti nadoknade propuštenih prilika, pa razloga za praćenje sljedeće sezone Lige prvaka nipošto ne manjka.

Jasmina Božić

Ante Čović i Hrvoje Jurić (ur.)  
**INTEGRATIVNO MIŠLJENJE I NOVA PARADIGMA ZNANJA**  
Pergamena, Hrvatsko filozofsko društvo, Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, Zagreb, 2019., 506 str.

Zbornik radova pod nazivom *Integrativno mišljenje i nova paradigma znanja*, čiji su urednici Ante Čović i Hrvoje Jurić, objavljen je 2019. godine na hrvatskom jeziku pod nakladništvom Pergamene, Hrvatskog filozofskog društva i Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku. Zbornik radova nastao je na temelju izlaganja koja su izložena na istoimenom simpoziju u studenom 2013. godine, održanom u Zagrebu u organizaciji Hrvatskog filozofskog društva i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Znanstveni cilj ovog simpozija i teorijski fokus objavljenog zbornika bilo je upravo ukazati na važnost redefinicije suvremenog oblika mišljenja i uvođenja orijentacijskog karaktera znanja u kontekstu sveprožimajućeg scijentizma unutar znanstveno-tehničke (re)produk-

cije društvene i individualne stvarnosti, gdje mišljenje kao sveobuhvatni proces zahvaćanja realiteta postaje rascjepkani, atomizirani i deterministički projekt ovlađavanja cjelokupnim prirodnim i društvenim svijetom, rezerviran samo za pragmatično-utilitarističko poimanje znanstvene relevantnosti. Okupljeni autori i radovi u ovom zborniku nameću pitanje drugačijeg oblika poimanja mogućeg mišljenja i spoznавanja svijeta, upravo kroz bioetičke metodološke alate integrativnosti, interdisciplinarnosti i pluriperspektivizma koji ne pretendiraju na univerzalističku vladavinu nad apsolutnom „istinom“, već ukazuju na važnost svih oblika znanstvenih i neznanstvenih oblika mišljenja i promišljanja o određenim problemima suvremenosti gdje se „istina“ pronalazi upravo u integracijskom i interdisciplinarnom naporu promatranja fenomena kroz metode i znanja svih mogućih misaonih perspektiva.

Zbornik donosi dvadeset i pet radova domaćih i međunarodnih autora, podijeljenih u četiri dijela, tj. četiri glavne tematske cjeline. Unutar prvog tematskog bloka, pod nazivom *Perspektive znanja*, nalaze se radovi koji se bave mogućnošću i nužnošću razvoja interdisciplinarnе i pluriperspektivne paradigme produkcije znanja. Ante Čović, u članku *Znanje i povijest*, kroz analizu povijesnih prijelomnih trenutaka u kontekstu dominantnog znanstvenog diskursa, a fokusirajući se na suvremenu epohu kroz pojmove opasnosti, budućnosti i odgovornost (H. Jonas i V. R. Potter), uvodi nužnost formulacije „treće znanosti“ koja bi u sinergiji s bioetičkim senzibilitetom stvorila duh novog vremena i uspostavila novu epohu. Milena Žic Fuchs, u svom radu *Veliki izazovi*

vi „interdisciplinarnosti“: znanost, čovjek, društvo, analizira novi europski okvir za znanstvena istraživanja i inovacije – *Obozor 2020.* – unutar kojeg su pitanja inter/multi/transdisciplinarnosti dospjela u žarište pozornosti europske akademske javnosti, dok Mislav Ježić, u članku *Kulturne perspektive i znanstvena metodologija*, govorí o različitim kulturnim perspektivama znanosti i pripadnih znanstvenih metodologija – od mislioca stare Grčke, brahma na i Veda u Indiji, preko radova Bacona i Descartesa i utilitarističkog poimanja znanost, do suvremenog doba kada znanost postaje menadžersko upravljanje i interes financijskog kapitala. Ivo Lučić, u svom radu *Karstologija i zahtjevi holističke znanosti*, daje primjer karstologije kao jedne od disciplina unutar fizičkih geoznanosti, a koja je bitno obilježena kao multidisciplinarno i holističko znanstveno uporište u proučavanju krških područja europskog prostora.

U drugom tematskom bloku, *Uporišta integrativnog mišljenja*, autori se bave problematikom integrativnog oblika znanstvene spoznaje i same nužnosti uvođenja nove paradigmе znanja u kojoj različita znanstvena područja djeluju u spoznajnoj sinergiji kako bi se suvremeni izazovi mogli zahvatiti u cjelovitosti vlastitog fomenološkog bogatstva, a u cilju što boljeg osvjetljavanja mogućih rješenja. Igor Eterović, u svom radu *Traženje uporišta za integrativno mišljenje u Kantovoj teoriji spoznaje*, ima za cilj ustanoviti uporište bioetičkog integrativnog mišljenja kao metodološkog alata spoznaje bitka kroz teorijska djela Immanuela Kanta, dok Tomislav Krznar, u svom radu *Perspektiva kao definitivni bitak svijeta*, kroz analizu filozofije Ortege y Gasseta i njegovog uvo

đenja važnosti okolišnog bitka i perspektivizma spoznaje dovodi do poveznice između Ortegine filozofije i inspiracije za samo integrativno mišljenje. Vanja Borš, u svom radu *Integralni aperspektivizam ili konstruktivni postmodernizam*, analizira postmodernističke paradigme oblikovanja mišljenja gdje postavlja fokus upravo na aperspektivizmu kao temelju integralnog pristupa u mišljenju i konstruktivnog postmodernizma, dok Damir Smiljanić, u svom radu *Integrativna filozofija jezika*, kroz analizu funkcija jezika i tematiziranju raznih aspekata problematike jezika, naglašava važnost integrativnog mišljenja i promišljanja u kontekstu filozofije jezika. Aleksandar Fatić, u svom radu *Asketska etika kao integrativna etika*, govori o problemima metodološke podjele u etici te naglašava važnost asketske kršćanske tradicije koja se nadaje kao mogućnost formiranja jedne obuhvatne i integrativne etike, dok Darija Rupčić Kelam, u svom radu *Drugacijim glasom*, govori o etici skrbi i potrebi za ženskim principom objedinjavanja i brige kao mogućoj točki integrativnog promišljanja svijeta i čovjeka. Borut Ošlaj, u svom radu *Svjetski etos i njegova filozofska relevantnost*, govori o ideji i projektu „svjetskog etosa“ (Hans Küng) unutar kojeg vidi mogućnost integrativnog mišljenja i paradigmne interdisciplinarnog znanja, dok Ivan Supičić, u svom radu *Integralni humanizam „u službi čovjeka i zajednice“*, kroz analizu „Manifesta Kršćanskog akademskog kruga“ – *U službi čovjeka i zajednice* – govori o nužnosti integralnog univerzalnog humanizma sadašnjice koji je u službi čovjeka i zajednice.

U trećem poglavljiju, *Integrativno mišljenje u kontekstu*, autori se bave promišljanjem

nužnosti integrativnog mišljenja unutar konteksta suvremenih opasnosti u koje zapada scijentističko i tehnološki determinirano društvo. Slobodan Sadžakov, u svom radu *Apologija egoizma*, razmatra Smithovo poimanje egoizma te naglašava da je u općem smislu Smithova filozofija donijela idejno opravdanje i legitimizaciju egoizma kao moralno dopustivog dje-lovanja jer doprinosi općem blagostanju društva. Saša Blagus, u svom radu *Lažno mesijanstvo znanosti*, govori o tome da novovjekovna paradigma znanosti, tehnologije i znanja dovodi do kapital-odnosa gdje je čovjek sveden na sredstvo za stvaranje profita, a rješenje je moguće kroz borbu protiv kapitalističko-globalizacijskog sistema, dok Fulvio Šuran, u svom radu *Znanstveno-tehnički aparat i „novi“ čovjek*, govori o nužnosti preispitivanja humanističkih disciplina kao što su politika, etika i povijest u kontekstu suvremenog znanstveno-tehničkog sustava koji implicira redefiniciju ljudske naravi i ograničavanje samog čovjeka. Ivan Cifrić i Tijana Trako Poljak, u radu *Turning point – nova socijalnoekološka paradigma*, naglašavaju da živimo u poremećenom odnosu prirode i društva gdje je izlaz moguć kroz implementaciju ekološkog (osvještenost o prirodnoj ograničenosti i nužnosti akcije) i socijalnog (nedovoljna svijest o granicama postojećeg kapitalističkog društvenog sistema) *turning pointa*, dok Ivica Kelam, u svom radu *Patentna prava na genetički modificirane usjeve kao novi oblik kolonializma*, kroz analizu sudskog procesa Vrhovnog suda SAD-a u slučaju Diamond vs. Chakrabarty postavlja pitanje moralne opravdanosti patentiranja životnih oblika te mogućih etičkih implikacija ove prakse koja posljedično dovodi do nove vrste

imperijalizma / kolonijalizma od strane biotehnoloških korporacija. Marko Trajković, u svom radu *Integracijsko skretanje prava*, govori o vrijednosnoj „metamorfozi“ same pravne prakse gdje se lijek za negativnu praksu pravnika voluntarizma nudi u integracijskom spajanju prava i vrijednosti u kojoj vrijednosni horizont postaje upravo ontološka osnova samog prava.

U četvrtom poglavlju, *Integrativno mišljenje i integrativna bioetika*, autori u svojim radovima promišljaju o mogućnosti uspostave i definicije nove bioetičke paradigmе kroz detektiranje kritičkih i problematičnih točaka s kojima se bioetička paradigma svakodnevno susreće. Luka Perušić se, u svom radu *Narav i metoda integrativne bioetike*, bavi definicijom same bioetike kroz ispitivanje termina, pojmove i konflikata u opisima integrativne bioetike, dok Marko Kos, u svom radu *Bioetika, kritička pedagogija, andragogija – prema novoj paradigmi znanja*, analizirajući probleme suvremene znanosti, moguće rješenje vidi u procesu sve većeg angažmana kritičke pedagogije i andragoške teorije i njihovog povezivanja s integrativnom bioetikom. Valerije Vrček, u svom radu *Eколоške posljedice krize identiteta sveučilišta*, analizira negativne posljedice razaranja akademske komunikacije kroz proces sustavne fragmentacije znanosti na discipline i rasipanja znanja po raznorodnim poljima. Luka Tomašević, u svom radu *Eubiozija: bioetika „dobrog života“ kao dio integrativne bioetike*, razmatra praksu eubiozije („dobar život“) u obliku bioetike skrbi u kontekstu bolesnih, hendikepiranih i starijih osoba gdje se bioetika skrbi iskazuje kao moralni imperativ koji za cilj ima očuvanje vrijednosti i dostojanstva

ljudskog života, dok Ana Jeličić, u svom radu *Franjevačka zauzetost za očuvanje dobrostanstva i integriteta stvorenog*, naglašava izrazitu isprepletenuost između bioetičke misli i promišljanja i djelatnosti samih franjevaca upravo u točki poimanja života svega stvorenog kao vrijednog, dostoјanstvenog i neotuđivog. Amir Muzur i Iva Rinčić, u svom radu *Integrativno mišljenje i njegovi neprijatelji*, analiziraju razlikovanje između filozofiske bioetike („orientacija“, nenasilna pluriperspektivnost) i pragmatičke praktične medicinske bioetike („rješenje“, agresivni determinizam) gdje se detektira „korijen“ aktualnog međusobnog nerazumijevanja koje je nužno prebroditi u svrhu sveobuhvatne dobrobiti po samog čovjeka, dok Željko Pavić, u svom radu „*Pluriperspektivizam – slučaj jedne natuknice u Filozofskom leksikonu*“, razmatra filozofsku relevantnost i inovacijski potencijal pojma „pluriperspektivizam“ koji tvori idejnu i metodologisku osnovicu fenomena integrativne bioetike. Zaključno, teorijska i praktična važnost ovog zbornika neizmjerna je upravo u kontekstu suvremenog globalističkog društva rizika i perpetualne svjetovne prijetnje od strane tehnoloških opasnosti gdje parcijalizirana, rascjepkana, fragmentirana i atomizirana znanstvena promišljanja ne nude adekvatna rješenja s obzirom na to da globalni problemi zahtijevaju cjelovito znanje i holistički pristup u spoznajnom procesu. Upravo s obzirom na samu raznolikost i diverzitet između autora koji se bave navedenim temama unutar ovog zbornika i njima pripadnim znanstvenim i spoznajnim perspektivama (filozofija, leksikografija, sociologija, medicina, lingvistika, itd.), ukazuje se na plodonosno bogatstvo interdisciplinarnog, multiper-

spektivnog i integrativnog zahtjeva za znanstvenom sinergijom u području (re)produkциje znanja, s ciljem oplemenjivanja i osvjetljavanja nove paradigme mišljenja u kontekstu suvremenih izazova s kojima se čovjek susreće, a koji su rezultat scijentističkog i znanstveno-tehničkog determinizma u pogledu pretenzije na univerzalnu istinu spoznaje realiteta. Aporija bioetičke znanosti i akademsko osporavanje bioetičke paradigme ostaju činjenicom sve dok utilitarno vođena znanost drži monopol nad spoznajnim diskursom te se ne uvidi nužnost integrativnosti i multiperspektivizma u kontekstu pristupa suvremenim izazovima.

Marija Zelić

#### Razni autori

**SKUPINA IZDANJA O PRIRODI  
I OKOLIŠU ZA PREDŠKOLSKU I  
ŠKOLSKU DOB**

Razni izdavači, 2019. i 2020.

Posljednjih su se nekoliko godina na hrvatskom tržištu dječje literature pojavili iznimno vrijedni naslovi domaćih i stranih autora s ciljem edukacije djece predškolske i školske dobi o prirodi i prirodnom okolišu, ali i o važnosti i potrebi njihova očuvanja i zaštite. Stoga, iako su prikazi u našem časopisu primarno posvećeni znanstvenoj i stručnoj sociološkoj i interdisciplinarnoj literaturi, smatramo da ovi naslovi zaslužuju biti spomenuti barem u ovakvom skupnom sažetom obliku. Prije svega, iako se o dječjoj literaturi ne raspravlja često kao o „ozbiljnoj“ putovanju za odrasle, ovi naslovi se sve više bave vrlo ozbiljnim temama koje se tiču

čovjekova odnosa prema prirodi. Javljuju se tako teme antropocentrizma vs. eko-centrizma, ega vs. zajedništva, zajedničkog dobra, osobne i kolektivne odgovornosti, važnosti očuvanja biološke i kulturne raznolikosti i dr. Nadalje, djeca predstavljaju buduće građanke i građane, donositelje odluka, pa je povećanje njihova znanja o prirodi koja ih okružuje i podizanje njihove ekološke svijesti na njima pristupačan način, kroz kvalitetne slikovnice, knjige, priručnike, enciklopedije, interaktivne sadržaje i sl., od velikog značaja. Prepoznali su to i neki „ozbiljni“ autori, pa je tako, primjerice, jedan od naših domaćih znanstvenika, prof. dr. sc. Ivica Puljak, uz niz objavljenih znanstvenih radova namijenjenih „velikima“, objavio i predvnu slikovnicu za „male“ – „Ja sam zvijezda“. Radi se, dakle, o literaturi čija su publika djeca, ali čija su znanje i poruke bezvremenske za sve generacije: trebamo učiti što više o svom planetu i čuvati ovu jedinu kuću koju imamo i u kojoj svi zajedno živimo. Ovdje prikupljeni naslovi mogu se podjeliti na one koje prenose tzv. „činjenično“ znanje kroz upoznavanje s prirodom, prirodnim pojavnama i tvarima, biljkama i životinjama i sl. i načinima njenog proučavanja, te one koji stavlju dodatan naglasak na edukaciju djece o važnosti i načinima očuvanja i zaštite prirode i okoliša. Posebno nas je impresionirala činjenica da sve više autora shvaća da je tema ekologije danas nezaobilazna, pa se i u prvoj grupi literature također nalaze teme vezane za zaštitu prirode, primjerice, u enciklopediji o svemiru nalazi se poglavje o „svemirskom otpadu“, kao ozbiljan ekološki problem današnjice. Predstaviti ćemo, dakle, nekoliko odabralih naslova po izdavačkim kućama koje su ih objavile, uz kratki osvrt.